

W. Coolhaas

Wie was de schrijver van de Tegenwerpinge tegen Coens kolonisatieplannen?

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 130 (1974), no: 2/3, Leiden, 297-305

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

W. PH. COOLHAAS

WIE WAS DE SCHRIJVER VAN DE „TEGENWERPINGE” TEGEN COEN'S KOLONISATIEPLANNEN?

Zoals bekend, diende Coen bij zijn terugkomst in Nederland in 1623 een "Vertooch" bij de Bewindhebbers van de V.O.C. in, waarin hij o.a. het uiterst belangrijke voorstel deed om de scheepvaart en de handel in Azië aan de vrijburgers over te laten en alleen die tussen Azië en Nederland voor de Compagnie te reserveren. Hij hoopte, dat dan een vrij groot aantal althans enigszins kapitaalkrachtige Nederlanders naar Batavia zouden trekken, zodat zijn stichting in Zuid- en Oost-Azië een zelfde functie zou krijgen als Amsterdam in Noord- en West-Europa had. Het Vertooch is afgedrukt in het vierde deel van de hoofdzakelijk door H. T. Colenbrander tot stand gebrachte uitgave Jan Pietersz. Coen, *Bescheiden omtrent zijn Verblijf in Indië*, op p. 577-600.

Heren XVII gaven 12 oct. 1623 aan hun advocaat Willem Boreel opdracht een korte samenvatting, een "Instelling" op te maken van wat Coen te berde had gebracht, zomede een "Deductie van de difficulteyten" door de Heren in eerste instantie in hun vergadering gemaakt. Een en ander zou aan alle Bewindhebbers worden medegedeeld (*ibid.* p. 604). De Instelling kwam in november gereed onder de titel *Poincten van Reglement ende Redres van de Staet van de Compagnie van Indien* (*ibid.* p. 610-623), de Deductie eerst in begin 1624 onder de titel *Consideratiën der XVII* (p. 626-638). Van de Instelling zijn enige exemplaren in het Algemeen Rijksarchief te vinden, op één ervan zijn in margine door een onbekende contra-opmerkingen, een "Tegenwerpinge", tegen Coen's plan, bijgeschreven, die bij twee andere exemplaren op andere wijze zijn toegevoegd.¹

¹ Colenbrander kende volgens zijn noot 1, p. 610 slechts drie exemplaren van de Instelling, één in Kol. Arch. nr. 8360 (losse stukken Kamer Zeeland), één in K.A. aanwinsten 40, fol. 1-14 en één een volgens hem verloren gegaan exemplaar in de collectie Melvill van Carnbee. Leupe, schrijft hij, drukte uit dat verloren gegane exemplaar de contra-opmerkingen af in de *Kronyk van het Historisch Genootschap 1853*, p. 140 vlg., onder de titel *Wederlegginge*

Colenbrander vond de Instelling en de Tegenwerpinge van zo groot belang, dat hij ze in zijn biografie (= Bescheiden VI) p. 333-340 opnam op zodanige wijze, als had een mondgesprek tussen Coen en zijn tegenstander plaats. In die tegenstander meende hij dr. Laurens Reael te zien, Coen's voorganger als Gouverneur-Generaal, waarom hij het hierover handelende hoofdstuk zelfs Reael noemde. Het valt niet vast te stellen, of Colenbrander's opvatting werd geaccepteerd. Stapel schrijft in zijn *Geschiedenis van Nederlandsch-Indië III*, p. 168, alleen dat verschillende van de Heren XVII "difficulteyten" tegen het plan inbrachten, en p. 171-172 dat daartegen 17 dec. 1624, dus ruim een jaar later, een protest door een groep "dolerende participanten" of "doleanten" werd ingediend bij de Staten-Generaal, o.a. omdat het door de Bewindhebbers vrij ver in Coen's richting gaande reglement op de vrije handel (Bescheiden IV, p. 646-653) was vastgesteld zonder hen er in te kennen, ja zonder dat zij iets van de plannen hadden vernomen. Gerretson, gemeenlijk geneigd uitspraken van zijn Leidse collega-koloniaal-historicus te bestrijden, ging ditmaal op Colenbrander's gedachte door, maar maakte van Reael de leider der dolerende participanten (Gerretson, *Coens Eerherstel*, p. 56). Nu is dit wel hoogst onwaarschijnlijk, niemand

eeniger pointen in contra de pointen van reglement. Colenbrander gebruikte Leupe's stuk voor het afdrucken van de Tegenwerpinge in de vorm van noten bij zijn uitgave der Pointen in deel IV, p. 611-623.

Hiertegen is heel wat in te brengen. Kol. Arch. 8360 (Losse stukken Kamer Zeeland), thans nr. 4318, bevat de Instelling tweemaal, één maal met, één maal zonder de Tegenwerpinge. Die laatste is puntsgewijze in de marge bijgeschreven, men krijgt de indruk hier met een origineel te doen te hebben, dat ook gediend heeft voor de andere exemplaren van de Tegenwerpinge. Het stuk van de collectie Melvill van Carnbee is niet verloren gegaan. Melvill bezat een register, waarin stukken betreffende de V.O.C. in 17de-eeuwse copie waren bijeengebracht. Dit, thans aanwinsten 1866, XVIIa genummerde stuk geeft fol. 191-199 de Instelling en fol. 254-259 de Tegenwerpinge. Dan vindt men de Instelling nog eens in de aanwinsten 40, de collectie Sweers-Van Vliet, fol. 1-14, waar de Tegenwerpinge puntsgewijze op de tegenoverliggende folio is bijgeschreven.

Ik krijg de indruk, dat zowel Leupe als Colenbrander goed copieerden, maar dat ze er onjuist aan deden niet van het origineel uit te gaan (wat in elk geval C. had moeten doen), maar van de collectie Melvill van Carnbee, zelf een weinig nauwkeurige copie. Wel kan men de algemene strekking van de Tegenwerpinge er uit leren kennen, maar in bijzonderheden wijkt ze sterk af. Ik geef maar één voorbeeld. Colenbrander laat de eerste alinea van de noot op p. 622 beginnen met: "Met sonderlinge gemeensaemheit ende sonderlinge conversatie", wat ook Leupe geeft, maar in het origineel van K.A. nr. 4318 staat (ik citeer uit het hoofd, zodat de spelling iets kan afwijken) "Met onderlinge gemeensaemheit ende vrendelycke conversatie", wat wel een heel wat begrijpelijker zin geeft! Het is voor mijn doel niet nodig de Tegenwerpinge nog eens in zijn geheel af te drukken.

der tijdgenoten vermeldde hem ooit als zodanig; De Jonge geeft (Opkomst van het Nederlandsch Gezag V, p. LVIII) als leiders van het verzet op Claude de Groot, David Nuyts, Daniel de Labistrate en Simon à Middelgeest. In de stukken door Colenbrander in zijn deel IV gepubliceerd, vindt men de namen der eerste twee benevens die van Andries Baccart, J. Czn. van der Mast en G. van Beresteyn. Nergens blijkt uit, dat Reael met deze mannen zou zijn gelieerd. Volgens Colenbrander zou Reael juist wel kennis gehad hebben van de Instelling, in *zijn* opvatting past het dus helemaal niet, dat Reael het argument van onbekendheid met het voorstel zou hebben gebruikt! Anderzijds valt ook niet aan te nemen, dat men het hoofd der zo lastige doeleanten tot Bewindhebber zou hebben gemaakt en dat had 9 juni 1625 met Reael plaats.

In verzet tegen Colenbrander kwam evenwel Mevrouw dr. H. Winkel-Rauws in de bij haar Groningse proefschrift van 1946, Nederlandsch-Engelsche Samenwerking in de Spaansche Wateren, behorende stelling II, waarop men in dat proefschrift p. 58 noot 32 een beknopte toelichting vindt. Ik ben het met Mevr. dr. Winkel geheel eens, maar ben van mening dat haar weinig bekend geworden argumentatie nog wel eens herhaald en ook aangevuld mag worden.

Colenbrander's voorbeeld volgende, geef ook ik een denkbeeldig mondesprek, waarbij C. natuurlijk Colenbrander betekent, terwijl wij voor mijzelf staat, niet zo zeer als pluralis majestatis, maar omdat ik meen in Mevrouw Winkel een bondgenote te hebben. Ben ik daarvan zeker, dan wordt *wij* afgedrukt, daar is Mevr. Winkel dus aan het woord met mij als ja-knikker.

C: De Tegenwerpinge verraadt, dat de schrijver een hoge betrekking in Indië heeft bekleed.

Wij: Ja, maar het is niet alleen uit allerlei bijzonderheden duidelijk, dat hij daar vertoefde als vooraanstaand man, maar ook dat hij voortreffelijk op de hoogte was met V.O.C. aangelegenheden in patria.

C: Hij kan niemand anders dan een Gouverneur-Generaal geweest zijn.

Wij: Het is onjuist de kring, waarbinnen de schrijver van de Tegenwerpinge gezocht moet worden, zó klein te maken; wel blijkt uit zijn opmerkingen, dat hij op de hoogte was met de stukken, die, althans officieel, alleen de Bewindhebbers kenden.

C: Van de Gouverneurs-Generaal was Reynst overleden en Both woonde teruggetrokken te Amersfoort, dus blijft alleen Reael over.

Wij: Dat laatste is juist, maar niet omdat Both in afzondering zou wonen, de arme man was 6 maart 1615 al bij een scheepsramp ter kust van Mauritius omgekomen.

C: Reael stond met de Bewindhebbers ter Kamer Amsterdam op de beste voet.

Wij: Reael was in deze tijd geen persona grata, zelfs in de tweede helft van 1624 had hij nog enige "haperingen" met de Bewindhebbers.

Wij: En zelfs als hij onder hen vrienden mocht hebben gehad, dan ware het nog hoogst onwaarschijnlijk, dat zij hem, buitenstaander, kennis zouden hebben gegeven van stukken als de Instelling, die alleen voor intern gebruik bestemd was. En mocht dat dan toch zijn geschied, dan is het toch zeker uitgesloten, dat men de opmerkingen van een buitenstaander openlijk onder de Bewindhebbers liet circuleren. Dat stuk moet dus van de hand van een Bewindhebber geweest zijn.

Wij: De kanttekeningen zijn trouwens ook niet in Reaels' handschrift.²

C: Het laatste gedeelte van de Tegenwerpinge wordt voorafgegaan door een lofzang op "den goeden ouden tijd" van 1613 tot 1619, die wegens de daarin opgenomen bijzonderheden wel zeker maakt, dat het gehele stuk van Reael is.

Wij: Er blijkt slechts uit, dat het van de hand is van een man, die ook met locale kennis van zaken in Indië waarschuwt tegen diverse facetten van Coen's gestie. Ook uit de omstandigheid, dat deze persoon zowel het advies kende, dat Coen voor zijn opvolger De Carpentier schreef (31 jan. 1623, Bescheiden III, p. 288-307) en waarvan Heren XVII een afschrift ontvingen, als Coen's brief aan deze heren van 20 juni 1623 (ibid. I, p. 755-806), blijkt, dat hij tot *the inner circle* der Bewindhebbers behoorde, die alleen dusdanige stukken kenden.

Wij vinden tenslotte, dat de argumentatie van de onbekende helemaal niet overeenkomt met het beeld dat wij ons van Reael gemaakt hebben, die een zeer ontwikkelde man was met steeds een open oog voor argumenten vóór en argumenten tegen, dus geen man voor sterk eenzijdige adviezen. Is dus wel duidelijk geworden, dat Reael niet de tegenstander van Coen geweest kan zijn, dan rijst de vraag: wie was dat dan wel? Absolute zekerheid daaromtrent vermag ik niet te geven, ik kan slechts een ver-

² Deze uitspraak is óf een tweesnijdend zwaard óf een zwak argument.

Een tweesnijdend zwaard: het handschrift is ook niet dat van de personen, die m.i. wel de opstellers van de Tegenwerpinge kunnen zijn. Zowel Matelieff als Brouwer schreven heel anders.

Een zwak argument: is de man, die de Tegenwerpinge neerschreef werkelijk de man, die haar opstelde of slechts een secretaris? In het laatste geval zegt het handschrift niets. Het lijkt vrij sterk op dat van den man, die de Instelling schreef, maar experts van het A.R.A. wijzen op toch wel belangrijke verschillen. Het handschrift van het ene stuk zowel als dat van het andere is niet dat van den V.O.C.-advocaat Willem Boreel.

moeden met toelichting uitspreken. Duidelijk zal na het voorafgaande zijn, dat hij gezocht moet worden onder mensen die het Oosten uit eigen aanschouwing kenden en die een Bewindheberspost bekleedden.

Toen ik mijn poging deze vraag op te lossen vrijwel had afgesloten, werd mijn aandacht gevestigd op een plaats in een werk, waarin ik niets over deze aangelegenheid verwacht had, nl. het bekende proefschrift van Mevrouw (nu prof. dr.) M. A. P. Meilink-Roelofs, *Asian Trade and European Influence*. In noot 97, p. 385, wordt nl. een poging gedaan een antwoord te geven: de V.O.C. admiraal Steven van der Hagen wordt, veronderstellenderwijze, als de auteur of eventueel de instigator van de Tegenwerpinge aangewezen. Steven was reeds in zijn Indische periode een tegenstander van Coen, na terugkomst had hij enige tijd vrij veel contact met de directeuren van de Kamer Amsterdam, zij het ook vooral over een hem persoonlijk rakende zaak. Daarbij werd hij gesteund door de bekende Utrechenaar Arent van Buchell, die tot dat college behoorde. In zijn notities noemt deze Van der Hagen een der voornaamste opposanten tegen Coen's herbenoeming tot Gouverneur-Generaal. Aan het slot van de noot wordt gezegd: "Is it likely that this man (Reael wordt hier bedoeld) would utter pointed criticism of the sort to be found in the marginal notes? There is more to indicate that Van der Hagen was the author, but perhaps the marginal notes reveal a better knowledge of the whole working of the Company than Van der Hagen, who was not a director, could have had. But contact with this militant figure must have influenced his supporters among the directors to no small extent". Prof. Meilink was zo vriendelijk mij nog enige toelichting op haar noot te geven (brief van 16 aug. 1972).³ Arent van Buchell was van 1619 tot 1621 voor de provincie Utrecht Bewindhebber ter Kamer Amsterdam, in welke tijd hij zeker nauw contact met Van der Hagen had. Zij is er minder sterk dan ik van overtuigd, dat de Tegenwerpinge uit de kring der Bewindhebers moet komen. Van der Hagen was in 1623 nog actief werkzaam, o.a. met zijn buskruitmolen buiten Utrecht.

Nu wil ik nog één argument vóór prof. Meilink's suppositie geven. De even vermelde "lofzang" handelt over de jaren 1613 tot 1619, in welke periode Van der Hagen in Azië was, terwijl mijn eigen straks te noemen kandidaat daar alleen tussen aug. 1611 en oct. 1615 vertoefde. Maar toch kan ik Mevrouw Meilink niet volgen. Van der Hagen kwam in juni 1620

³ Waarbij zij hulp ontving van mej. drs. Van Opstall, in de volgende noot genoemd.

in Nederland terug; van later contact met de V.O.C. blijkt slechts uit wat Heren XVII (of is hier sprake van de Amsterdamse Bewindhebbers alleen?) op 30 september noteerden (vgl. J. W. Yzerman, Aanteekeningen betr. Steven van der Hagen, B.K.I. 1927, p. 476, noot 1) over wat ik een routinebezoek van hem zou willen noemen, waar slechts persoonlijke aangelegenheden ter sprake kwamen. Hij vestigde zich daarop te Utrecht, waar hij een garen- en lintbedrijf en buiten de poort een kruitmolen exploiteerde. 26 juli 1624 werd hij aldaar in de Jacobskerk begraven. Het lijkt mij wel heel onwaarschijnlijk, dat hij via Buchell, die zelf na 1621 geen bewindhebber meer was, inzage zou hebben gehad van zeker niet voor buitenstaanders bestemde V.O.C. stukken. Bovendien lijkt het mij niet bij zijn "liberale" wijze van zien passen, dat juist hij tegen Coen's voorstellen tot het vrijgeven van de handel in Azië aan particulieren zo sterk gekant zou zijn. Ik moet dus deze suggestie afwijzen.

Getracht kan worden een lijstje op te maken van de personen, die het Oosten kenden en Bewindhebber waren. Compleet kan ik noch zijn wat de kenners van het Oosten betreft, noch wat de Bewindhebbers aangaat, hoewel ik wel voor de beide categorieën der meest in aanmerking komende personen namen kan opgeven. Tot de eerste categorie behoren (waarbij ik natuurlijk niet meer op Coen, Reael en Van der Hagen behoef in te gaan):

Jacob van Neck, die reeds in 1603 van zijn tweede reis terugkwam en sedert, voor zover bekend, (vgl. H. Terpstra, Jacob van Neck), geen betrekkingen met de V.O.C. onderhield, wel was hij in 1623 burgemeester van Amsterdam.

Jacob Willekens, die ook reeds in 1603 terugkwam, geen Bewindhebber was en juist in 1623, dus in de in aanmerking komende tijd, als admiraal voor de W.I.C. uitvoer.

De raad van Indië Andries Soury liep 19 mei 1623 bij Texel binnen en vestigde zich te Rotterdam. Van een lidmaatschap van het college van Bewindhebbers blijkt niets, terwijl 's mans carrière verder toch vrij goed bekend is (Yzerman, Cornelis Buysero te Bantam, p. 237).

De raad van Indië Hans de Haze liep 13 maart 1620 bij Texel binnen en vestigde zich te Middelburg, waar hij tot Bewindhebber werd benoemd, echter pas 22 april 1628.

Artur Gijssels, laatstelijk opperkoopman en hoofd van het handelsbedrijf in het gouvernement Amboina, die in 1620 als commandeur van drie schepen naar Nederland vertrok. Hij schreef op die reis enige rapporten, afgedrukt in de Kroniek van het Historisch Genootschap, VI, II, 1871,

waaruit zijn vijandige gevoelens ten aanzien van Coen duidelijk blijken. Mevrouw prof. dr. M. A. P. Meilink-Roelofs vermeldt in haar artikel over hem in Meded. van de Ned. Vereniging voor Zeegeschiedenis, nr. 18, maart 1969, zijn goede relaties met Reael en ook, maar voor een latere tijd, die met een aantal Bewindhebbers (p. 10), maar zelf was hij geen Bewindhebber. Is het daarom al bezwaarlijk hem als den auteur te beschouwen, daarbij komt nog, dat de wijze van redeneren in de Tegenwerpinge nogal sterk afwijkt van die in de bedoelde rapporten. Gijzels kan dus bezwaarlijk de hand hierin hebben gehad.

Eigenlijk blijven dan slechts over Cornelis Matelieff en Hendrik Brouwer, die beiden kennis van het Oosten hadden en tevens Bewindhebber waren. Zo dadelijk zal op hen worden teruggekomen. Eerst een poging om, van de Bewindhebbers uitgaande, te ontdekken, of er onder hen nog meer waren, die naar Indië voeren.

De V.O.C. begon in 1602 met 76 Bewindhebbers, welk aantal bestemd was geleidelijk door afsterven tot 60 te verminderen. Hoe groot hun aantal in 1623 precies was, vermag ik niet op te geven. Een archiefonderzoek zou ons vermoedelijk wel alle namen voor dat jaar kunnen doen kennen, maar het zou mij te veel tijd kosten voor een niet heel belangrijk doel. Uit de mij bekende namen blijkt mij nl. dat er onder hen geen mensen schuilten, die ik al niet onder de Indiëvaarders noemde en waarom zou dat onder de mij niet bekenden geheel anders zijn? *Geheel* zeker ben ik nu echter natuurlijk daarvan niet.

Ter Kamer Zeeland had men de goede gewoonte de namen van de bij de vergaderingen aanwezige Bewindhebbers te noteren. Van de 12 leden van het college vond ik er zo gemakkelijk 10: Jacob Boreel, Geleyn Adriaensz. Bours, Cornelis Francquen, Adriaen van Santvoort, Jacob Schotte, Gerardt en Everart Becker, Barent Somer, Jean Leclercq en Aernout Verhoven. Van geen van deze mannen is bekend, dat ze ooit in Indië waren. Stapel geeft t.a.p., p. 19 de namen van de oorspronkelijke leden van het Zeeuwse college, dus die van 1602, mogelijk schuilten onder hen de twee ontbrekkenden, welnu, ook onder hen is niemand, die Indië kende.

Voor Amsterdam, waar men niet zo nauwkeurig als in Zeeland de namen van alle ter vergadering van de Kamer verschijnende Bewindhebbers noteerde, kon ik de volgende namen van Bewindhebbers uit de Resolutiën van de vergaderingen van de Kamer en van Heren XVIII noteren: Adriaen Pauw, Louis del Beque, François van Hove, Hillebrandt Schellinger, Simon Jacobsz. Schoonhoven, Elias Trip, Dirck Hasselaer, Hendrick Brouwer, Pieter de Schilder, Jacob Bicker, Dirck Vlack,

Dirck Bas, Gerrit Jacobsz. Witsen, Andries Rijckaert, Jan Poppen en Jacob Reepmaker. Van deze 16 personen kende alleen Brouwer Indië. Er ontbreken hier nog vier namen. Misschien schuilen zij weer in Stapel's opgave, maar dan zijn het ook zeker geen mensen, die naar de Oost voeren.

Voor de kleine Kamers heb ik veel minder zekerheid, hun resolutieboeken gingen verloren, zodat ik alleen beschik over de lijsten van deelnemers aan het college van Heren XVII, met als aanvulling de gegevens van Stapel van 1602. Elk der kleine Kamers behoorde 7 leden te tellen.

Te Delft ken ik met zekerheid Arent Lodesteyn, Dirck Gerritsz. Meerman en Anthony van der Hyse; onder hen en onder de door Stapel genoemden zijn geen Indiëvaarders.

Te Rotterdam ken ik Jan van der Duyn, Jan van der Leck en uit andere bronnen Cornelis Matelieff. De laatste was in Indië bekend, wat niet het geval was met de beide anderen en met de door Stapel voor 1602 opgegevenen.

Hoorn levert met zekerheid slechts Hans Sweers op, Enkhuizen Jacob Mertsz. Westerman en Jacob Isbrantsz. Romers. Noch zij, noch de door Stapel genoemden waren in Indië.

Ook van de Bewindhebbers uitgaande vind ik dus slechts Matelieff en Brouwer. Matelieff kwam al in 1608 uit het oosten terug en werd direct weer Bewindhebber, wat hij ook al bij de oprichting van de V.O.C. was. Hij was een zeer actief man en uitgesloten acht ik het niet, dat hij de schrijver van de Tegenwerpinge zou zijn, wel onwaarschijnlijk. Hij was reeds 15 jaar in Nederland terug en maakte geen deel uit van het college van Heren XVII in de in aanmerking komende tijd. Vermoedelijk zou hij ook niet zo afwijzend tegenover Coen's plannen hebben gestaan. Uit de bekende beschrijvinge van Pieter van Dam (in de uitgave van Stapel, in deel I, I, p. 208-209) wordt nl. over hem verteld, dat hij in 1610 verzocht een reis met een schip van de V.O.C. beoosten de Kaap te mogen maken, waarbij voor hem zou zijn, wat hij meer dan 250 % aan winst zou behalen. Er werd niet op ingegaan, maar het bewijst wel, dat hij geen "orthodox" handhaver was van het monopolie van de V.O.C., zoals de schrijver van de Tegenwerpinge.

Over blijft dus nog slechts Hendrick Brouwer en veel wijst er op, dat hij wel die schrijver kan geweest zijn. Brouwer voer als 25-jarige in 1606 uit in de functie van secretaris van de vloot van Van Caerden, als hoedanig hij zich zeer verdienstelijk maakte. De Booy noemt hem terecht in zijn uitgave van die reis (p. 31) scherpzinnig, energiek en integer. Komt hij in juli 1610 thuis, dan maakt hij een grote promotie: reeds

in december vaart hij als commandeur van drie schepen weer uit om in juni 1616 bij Texel binnen te vallen. Op beide reizen leerde hij allerlei delen van het V.O.C. territorium kennen; hij was niet alleen op Java te Bantam, Jakatra en Gresik en verder o.a. te Makassar, Solor, Ternate, Banda en Amboina, maar hij was ook een kleine twee jaar als opperhoofd te Firando in Japan. Na zijn tweede terugkeer stelde hij een “discours” op, waarin hij o.a. een nieuwe zuidelijker zeilroute voor de uitreis voorsloeg om stroom en winden mee te krijgen, een advies, dat werd opgevolgd, zo lang de V.O.C. bestond en dat o.a. tot de contacten met Nieuw-Holland bijdroeg. In april 1617 wordt hij dan Bewindhebber ter Kamer Amsterdam. Hij betoonde zich zeer actief, zo was hij in de jaren 1621 tot en met 1623 enige malen in Engeland met andere V.O.C. gecommitteerden voor besprekingen over een nader accoord met de Engelse zustermaatschappij. Zowel in oktober 1623 als in mei 1624 maakte hij deel uit van het college van Heren XVII. Het is niet nodig zijn carrière hier verder te schetsen, het is algemeen bekend, dat hij in maart 1632, toen Coen gestorven was en Specx als Gouverneur-Generaal niet in de smaak viel, door Heren XVII tot diens opvolger werd benoemd. Die heren waren toen allang teruggekomen van hun aanvankelijke voorkeur voor het plan van Coen, zij verlangden in tegendeel een strikte handhaving van hun monopolie. Ligt het dan niet voor de hand, dat zij een man uitzochten, van wien zij wisten, dat hij er ook zo over dacht? Brouwer's ambtsperiode was echter geen succes en daarvan waren zijn slechte eigenschappen voor een goed deel de oorzaak, want naast de door De Booy opgegeven goede stonden ook uitgesproken slechte: jaloersheid, felheid, starheid en hardheid tegen anderen. Maar passen ook deze eigenschappen niet voor den man van de Tegenwerpinge? Kan het een man met een dusdanig karakter aangenaam geweest zijn, dat Coen, bijna zes jaar jonger dan hij, zijn roem zo sterk overschaduwde? En hij was er door zijn Tegenwerpinge toe in staat met kracht van argumenten, die hem ook overigens geheel lagen, tegen diens grote plan op te komen. Laten wij het er dus op houden, dat Hendrick Brouwer Coen's bestrijder was.⁴

⁴ Een woord van dank past mij ten aanzien van mej. drs. M. E. van Opstall, die steeds weer bereid was door mij gewenste stukken uit het A.R.A. voor mij op te zoeken en aan Mevrouw dr. H. Winkel-Rauws (die uit bewondering voor Laurens Reael een zoon naar hem noemde), die er niet alleen geen bezwaar tegen had, dat ik van haar stelling gebruik maakte, maar die na kennismaking van mijn manuscript mij ook toestand haar als “wij” en “zij” actief te laten optreden.